

meget her i Byen; en ny Creditsforening vilde kun fremkalde Byggeforetagender, som ikke kunde betale sig, da Huusleien var lav. Herimod blev det gjort gjældende, at den lettere Afgang til at faae Laan, som en Creditsforening aabnede, vilde give Eiendommene forøget Værdi, hvilket ikke kunde være ligegyldigt for Communen, der desuden var interesseret i, at dens Befolkning havde gode og sunde Boliger; nogen virkelig Nisica vilde Garantien ikke medføre, da den først skulde træde i Kraft, naar hverken Bygningens Salgspris eller Eierens Andeel i Foreningens Reserverfond var tilstrækkelig til at dække Gjælden. At der var for faa Bygninger, saaes deraf, at Antallet af huusvilde Familier, der henvendte sig til Fattigvæsenet, var i stadig Stigen, og at det selv for mere Velhavende var forbundet med de største Vanskeligheder at faae Bolig; men selv om der ikke var Trang til nye Bygninger, maatte en Creditsforening ansees for ønskelig, da det nu næsten var umuligt at faae optagne Capitaler replacerede ved nye Laan, hvilket let kunde fremkalde en Crisis, hvorved Eiendommernes Værdi betydelig formindstedes. Nogen Byggesvindel vilde Creditsforeningen ikke kunne fremkalde, da Obligationerne, selv naar Communen garanterede de 5 pCt., vilde komme i en saa lav Cours, at det alligevel blev dyre Laan; uden Garantien vilde Courserne blive saa lav, at Creditsforeningen aldeles ingen Nytte kunde stifte. Det vilde ikke være tilstrækkeligt til at have Courserne, at Communen valgte Taxationensmænd m. v.; thi paa Pengemarkedet vilde man kun da have fuld Tillid til Taxationernes Paalidelighed, naar Communen selv var inter-

esseret i Sagen; men ved saaledes at fremkalde Tillid til, at de pantsatte Eiendomme virkelig havde den Værdi, hvortil de vare tagerede, vilde Garantien indirecte forøge Obligationernes Værdi langt mere end directe ved den Sikkerhed, den gav Obligationseiere. — Ved Afstemningen blev det eenstemmig vedtaget, at Communalbestyrelsen eventuelt skulde paatage sig at vælge Taxatorer m. v., og med 11 Stemmer mod 6, at man skulde tilsige den forlangte Garanti.

Mødet 28. Marts 1867.

(¹³/₁₈₆₇). I Henhold til en fra Bygningscommissionen indhentet Erklæring besluttedes det at indstille, at 1ste Juli 1869 fastsættes som den yderste Termin, inden hvilken alle Bygninger, derunder ogsaa indbefattet aabne Skure, Latrinhuuse m. v. skulle være forsynede med Tag af uantændeligt Materiale.

Mødet 4. April 1867.

(⁸⁰/₁₈₆₇). I Mødet den 19de October 1865 nedsatte Communalbestyrelsen en Committee, bestaaende af Magaard, Nors, Lissberg, Kjøbmand Lottrup og Physicus Weis med det Hverv at undersøge, hvorvidt og med hvilke Bekostninger en Vandforsyning for Markhus Kjøbstad vilde kunne erholdes. Under 16de Marts 1867 indsendte denne Committee en udførlig Betænkning, ledsaget af en af D^rr. English og Hanssen udført arbejdet Plan med tilhørende Tegninger og Overslag. Da det af forskjellige Grunde ikke kunde tilraades at tage Vand til Vandværket fra Gjeving Sø, Solberg Sø, de smaa Vandløb paa

Marhuus Mark eller fra Mølleaaen nedensfor Møllehjulet eller Slusebroen eller tæt ovenfor samme, og det heller ikke anfaaes for gjørligt at tilveiebringe artesiske Brønde, var Comitteen enig om, at Vandet maatte tages fra Mølleaaen, men saa høit oppe, at det ikke var forværret ved ureent Tilløb fra Byen eller dens Omgivelser. Efterat det ved en foretagen Undersøgelse havde viist sig, at Vandet her var meget godt, udarbejdede Hr. English og Hanssen, efter Comitteens Anmodning, Plan og Overslag til et Vandværk med Ledning herfra. Planen gaaer ud paa at tage Vandet et Stykke Vest for (ovenfor) Bryggeriet „Ceres“ og at løfte det derfra ved Dampmaskiner op paa Filtre, som anbringes paa et 80' over Havet liggende Terrain mellem Hæle- og Ringkjøbing-Beien, hvorfra det skal ledes til Byen i Rør, der anbringes i eller ved Chausséegrøften. Anlægs-Capitalen andrager 140,877 Rdr. 4 Mk. 12 ß. eller med Tillæg af 25,000 Rb. til Møller Weis for Ketten til at benytte Vandet, 2000 Rb. for Afstaaelsen af Grund til Værket og 7,200 Rdr. til Spencerste Filtre forsaavidt disse maatte vise sig nødvendige, ialt 175,077 Rdr. 4 Mk. 12 ß.; Omkostningerne ved Driften ere anslaaede til 3,691 Rdr. 3 Mk. aarlig medens den aarlige Indtægt allerede i det første Aar er calculeret til 12,400 Rdr. Om dette Forslag yttrede Comitteens Fleertal, at ligesom en rigelig Forsyning med blødt og velrenset Vand overalt maatte ansees for et stort Gode, saaledes trænger ogsaa Marhuus til en Vandledning, da en meget stor Deel af Byen kun har slet eller utilstrækkeligt Vand, medens Byen paa den anden Side er særdeles ugunstig stillet,

da Værkets Anlæggelse vil koste uforholdsmæssig meget mere her end i de andre Byer, og det maa befrygtes, at en Mængde Eiendomme, der have Vand ikke ville benytte Vandet fra Vandværket, hvorved dettes aarlige Indtægter ville blive mindre end paaregnet, og i samme Forhold som disse formindstes, vil det være nødvendigt at forhøje Byens aarlige Tilskud. Efter Comitteens Formening vilde det projekterede Vandværk tilveiebringe en særdeles heldig Vandforsyning, da Vandet ikke blot, navnlig naar Spencerste Filtre anvendes, er godt som Drikkevand, men særdeles stikket til technisk Brug og til Brug ved Madlavning. — Et Mindretal i Comitteen, Physicus Weis, gjør opmærksom paa, at Dødeligheden i Marhuus, af hvis 1091 Huse og Gaarde de 397 mangle Vand og de 217 have slet Vand, er langt større end i Randers, hvor Vandet er godt, og i Odense og Aalborg, der have Vandværk. Da dette Overskud af Dødsfald netop skyldes saadanne Sygdomme, som pleie at fremkomme, hvor Vandforsyningen er slet, og da Dødeligheden er størst i de Dele af Byen, hvor Vandet er slettest, er der al Sandsynlighed for, at Forholdet vilde blive bedre, naar Byen fik Vandværk, hvilket ogsaa bestyrkes ved Erfaringer andetstedsfra. Mindretallet gjør fremdeles opmærksom paa, at Choleraen, der to Gange har hjemstøgt Byen og navnlig de Qvarterer, der have slet Drikkevand, har kostet 276 Mennekkeliv og medført en Udgift for Byen af 19,956 Rdr. 2 Mk. 15 ß., medens den ikke fik Fodfæste i Odense, der har havt Vandledning siden 1852, og heller ikke har hjemstøgt Aalborg og Kjøbenhavn, efter at der er bleven anlagt Vandværker i disse Byer. Det Mindre-

tallet endelig fremhævet, at et Vandværk vilde formindste Tabene ved Ildbrande og gjøre det muligt at drive mange Næringsbrug her i Byen, som nu enten slet ikke kunne drives eller ikke kunne drives i stort Omfang, ligesom enkelte Næringsbrug, der nu ere forbudte, ville kunne taales, naar Byen fik en rigere Vandforsyning, udtaler det, at det anseer Tilveiebringelsen af en god Vandforsyning for saa nødvendig for Aarhus, at den bør bringes i Udførelse, naar kun paa nogen Maade selv med Opoffrelser Befoistningerne kunne bringes tilveie, og at deres Tilveiebringelse for Mindretallet kun er et Tidspørgsmaal, som, dersom det nu udsættes, vil komme mere paatrængende igjen, efter at Udsættelsen har bevirket forøget Tab af Menneskeliv og forøget Tab af Penge, og da maaskee være forbunden med endnu større Vanstueligheder.

Bed Eiden af Comittees Indstilling forelaae et Tilbud fra Civilingenieur Obel om at undersøge Muligheden af at faae Vand til Byens Forsyning fra Høiderne omkring Aarhus.

Medens det under Communalbestyrelsens Behandling af Sagen i Møderne den 28. Marts og 4. April fra alle Sider blev anerkjendt, at en Vandledning vilde være et overordenlig stort Gode for Aarhus, var der deelte Meininger om de med Anlægget forbundne Befoistninger, idet Nogle antog, at det vilde være umuligt at opnaae det Laan, der maatte optages i Anledning af Vandværket paa saa billige Vilkaar som Comitteen gik ud fra i sin Betænkning, og da Erfaringer fra andre Byer gjorde det usandsynligt, at Vandværkets

Indtægter kunde blive saa store som i Overflaget beregnet, vilde der fremkomme en aarlig Underbalance som maatte dækkes ved Ligning paa Skatteyderne, hvilket navnlig vilde vække Utilfredshed hos de Skatteydere, der ikke direkte fik Gavn af Vandværket. Andre meente, at Laanet vilde kunne erholdes paa billigere Vilkaar, og at Anlægscapitalen, der var beregnet til mere end dobbelt saa meget, som Alborg og Odense havde anvendt, var ansat for høit, hvortil kom, at de Befoistninger en Mængde Huseiere nu havde med at lade Vand hente, vilde falde bort. Ingen By vilde lettere end Aarhus kunne bære Udgifterne og ingen høste større Nytte af et saadant Anlæg, medens Planens Forkastelse vilde være en væsentlig Hindring for Byens Fremvært.

Da Driftsomkostningerne ved en Vandforsyning fra Høiderne omkring Aarhus under alle Omstændigheder vilde blive betydelig billigere end ved den af Hr. English og Hanssen projekterede, vedtoges det at indrømme Civilingenieur Obel en Frist af 3 Maaneder til at undersøge, om der kunde tilveiebringes en Vandledning derfra; men samtidig hermed besluttedes det at nedsætte en Committee med det Hverv, under Forudsætning af, at Obels Plan ikke kunde gjenføres, at staae Oplysninger om, hvorvidt der kunde foretages Nedsættelser i det af English og Hanssen udarbejdede Overslag, og om Møller Weis's Ret til Godtgjørelse for Benyttelsen af Vandet; Comitteen skulde ligeledes undersøge, om ikke Vandværket i alt Fald kunde anlægges saa langt fra Møllen, at der ingen Godtgjørelse kunde fordres. Endelig blev det

paalagt Comitten at søge Underretning om, hvormange der kunde antages at ville benytte Vandværket, og overveie, hvorvidt der var Anledning til at søge tilveiebragt frivillige Bidrag fra dem, Vandværket fortrinnsviis vilde komme tilgode. Til Medlemmer af Comitteen valgtes Borgemeesteren, Broge, Nors, Liisberg og Helm.

Mødet 14. April 1867.

(^{58/1866}). Communalbestyrelsen besluttede at gaae ind paa et af Kjøbmand Raasens Enke gjort Forligstilbud, hvorefter et af hende mod Communen anlagt Søgemaal til Erstatning af den Skade hendes Eiendom ved Studsgadesport havde lidt ved Paafylldning af Jord paa Stien hen til Knudriisbanke, skulde falde bort, mod at der af Ræmnerkassen udbetaltes hende 150 Rdr.

(^{152/1866}). I Anledning af et fra Smed Richter fremkommet Andragende om Understøttelse til hans idiote Søn, og et lignende Andragende fra Kulhandler L. Rymmel, havde Communalbestyrelsen nedsat en Committee, der tillige skulde undersøge, om det vilde være tilraadeligt, for Communens Regning at oprette en fast Plads paa Idiotanstalten ved Kjøbenhavn. Comitteen, der ansaae det for meget betænkeligt at etablere et Princip, hvorefter Communen udelukkende eller saagodtsom udelukkende skulde antage sig idiote Børn, indstillede, at man ikke skulde gaae ind paa at søge de omhandlede Børn optagne paa Idiotanstalten, da Rymmel næppe vilde see sig istand til selv at overtage nogen Deel af Beføstningerne ved hans Barns Anbringelse samment, og Smed Richter kun havde tilbudt et meget ringe Bidrag i saa Henseende. Comitteen

oplyste, at Smed Richters Søns Anbringelse paa Idiotanstalten vilde koste 300 Rdr. aarligt, hvilket Beløb ligeledes vilde medgaae, naar Communen oprettede en fast Plads; i en fremmed Fattiganstalt (Arbeidsanstalt) vilde han kunne holdes for 120 Rdr.; paa Sindshygeanstalten, hvor Pladserne for mandlige Individuer desuden vare besatte, vilde det stride mod Anstaltens Reglement at optage ham. Det vedtoges at svare Richter at Communalbestyrelsen vel kunde være tilbøielig til at komme ham til Hjælp, men at man, da han ikke har villet indgaae paa selv at yde et saadant Bidrag, at Sønnen ved Tilstud fra Communens Side kan anbringes paa passende Maade, ikke for Diebliffet kunde foretage Videre. Ligeledes vedtoges det at tilkjendegive Rymmel, at han vilde kunne vente nogen Understøttelse fra Communen, naar der blev Udfigt til, at hans Barn kunde blive optaget paa Idiotanstalten. Man vedtog endelig, ikke at søge en fast Plads oprettet der.

(^{83/1867}). Overeensstemmende med en af Bygningscommissionen afgiven Erklæring besluttede man at modtage et Tilbud fra Barbeer Wilde om at overlade Communen en 2½ Alen bred Strækning af hans Grund langs Kannifegade for en Kjøbesum af 800 Rdr.

Mødet 2. Mai 1867.

I Anledning af Kongens og Dronningens Sølbryllup den 26de Mai besluttedes det at sende en Deputation til Kjøbenhavn og at foranstalte en Fest i Riiskov.

(^{65/1867}). Da det militaire Sygehus i Frelsensgade oftere havde viist sig utilstrækkelig